

Anton Roca, oblidat ninotaire català

Una exposició al Col·legi de Periodistes ha servit per recordar la seva obra

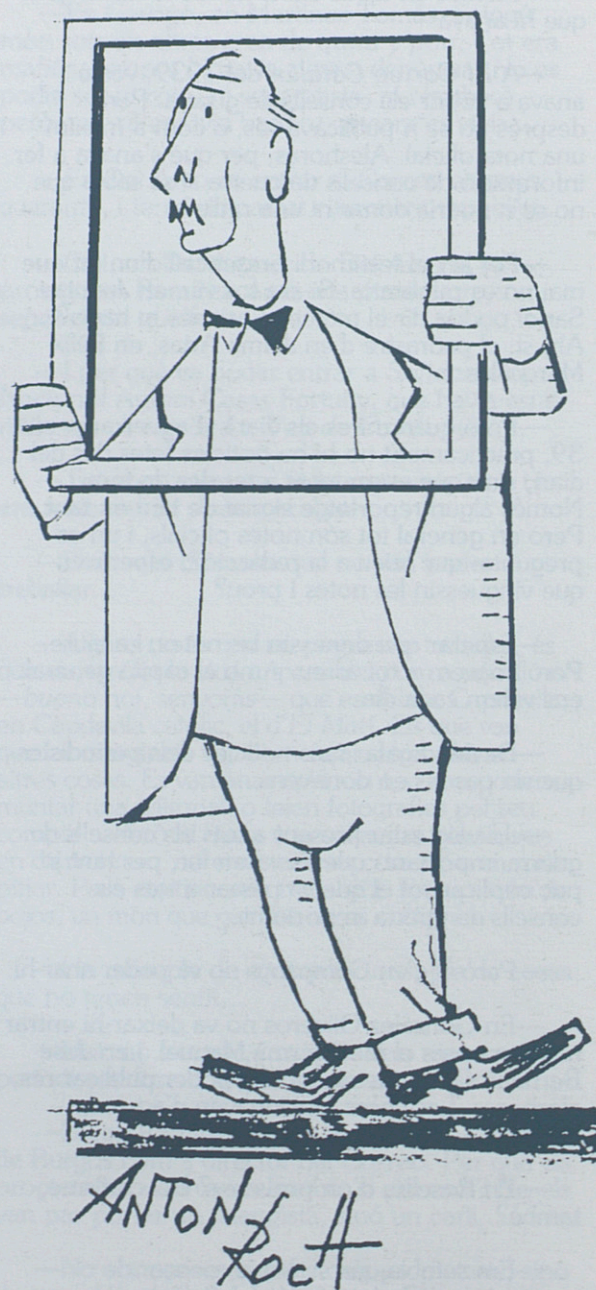
—Jordi Roca Gual—

Mitjançant una exposició, el Col·legi de Periodistes de Catalunya ha recordat, durant el mes d'octubre, l'artista Antoni Roca —molt vinculat al món de la premsa—, aprofitant l'avinentsa de complir-se el centenari del seu naixement. Per circumstàncies alienes a l'art, Antoni Roca ha estat molt de temps marginat i quasi oblidat.

Era l'any 1895. Marconi inventava la ràdio; començava la tercera guerra de Cuba, i Àngel Guimerà, president de l'Ateneu Barcelonès, per primer cop pronuncià el discurs inaugural en català.

Va ser aquest mateix any 1895, el 7 d'octubre, que va néixer Antoni Roca i Maristany, al carrer del Comerç, número 102, en ple barri de Ribera. El seu pare, Antoni Roca i Solé, era músic; tocava el clarinet i el fagot, era professor de l'Escola de Música Municipal de Barcelona i solista del Gran Teatre del Liceu. Però es va quedar vidu amb tres fills i es va tornar a casar, amb Gabriela Maristany i Ramentol, filla d'una família del Masnou. Poc temps després del matrimoni va néixer un fill, l'Antoni, que omplí de felicitat i alegria els pares.

Malauradament, quan el petit Roca només tenia cinc anys el pare es va morir. La mare es va trobar vídua i sola, amb un fill molt petit, i

— Entre els professors que
va tenir a l'escola de Llotja
hi havia el pare de Picasso,
José Ruiz Blasco—

TURURUT

SEMANARIO HUMORÍSTICO
DE ACTUALIDAD Y ANTIGÜEDADLEA, si quiere en
SIGES lo ofrece sus
gracias.
El Presidente de la
FERIA
Han llegado los IU-
LISTAS.

LA MARINA AMERICANA. Nos visita esta semana

La "Masa" vuelve otra vez a unirse a nosotros. Finalmente, después de años de ausencia, el "Presidente de la FERIA" ha llegado a la ciudad. ¡Qué alegría! Se hacen los preparativos de manera enérgica.

El "Mundo" en esta bar y otros se organiza mejor. El "Mundo" y nosotros en el centro de la feria. En las ciudades que van para organizar "El Mundo". El "Mundo" de la FERIA está siempre con nosotros.

Ver negritos con brazos adreñados, es natural. Uno de los animales: poner punto a las palomas. Otro: pagar un período de bricolaje muy conveniente. Comer con gran devoción huevos fritos con jamón.

¡En el día del mundo! ¡En el día del mundo! ¡En el día del mundo! ¡En el día del mundo! Por fin, decidimos marchar de "Torrados a la mar".

DIBUJOS: GARCÍA, S. C. FERRER, DE BARRACLOUGH

pràcticament sense mitjans per viure. Varen ser moments molt durs. Les dificultats econòmiques van fer que l'Antoni hagués de deixar l'escola i posar-se a treballar, amb només dotze anys.

Va treballar a diferents llocs, però finalment l'any 1910, quan tenia 15 anys, va entrar a Llotja, l'escola de Belles Arts, en una sucursal que hi havia al parc de la Ciutadella. Entre els mestres que va tenir hi havia el professor Labarta i també un vellet que li deien Sr. Ruiz, pare del que un dia seria Picasso.

En Roca, que des de jove havia estat molt inquiet i exigent amb ell mateix, no en tenia prou d'anar a Llotja, a dibuixar nassos, orelles, caps i figures de guix. A la més petita ocasió feia apunts al natural d'alguns vells que prenien el sol en els bancs del mateix parc de la Ciutadella, però també molts cops anava a l'església de Santa Maria del Mar, on era fàcil trobar velletes assegudes resant el rosari o que senzillament s'havien adormit i eren perfectes per fer-ne apunts. Però, a més de les persones, també li agradava dibuixar els animals. Tot i que en aquell temps ja començava a haver-hi tramvies elèctrics, el que a ell li agradava de debò era dibuixar els que eren estirats per

mules.

Respecte a la seva trajectòria professional, l'any 1919 ja va fer una exposició a l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, mentre continuava publicant dibuixos en algun diari o revista, i es va especialitzar a fer caricatures de futbolistes. També varen publicar-li algun dibuix a *L'Esquella*, però en passar a cobrar per la Llibreria Espanyola, que és on l'editaven, el director, Antoni López, va dir-li que quan li publicuessin una pàgina sencera ja podrien pagar-li segurament deu pessetes! També el diari esportiu *El Sport* li va publicar caricatures de futbolistes, i aquestes sí que les cobrava.

Per aquella època va fer amistat amb els pintors Camps Ribera, Ramon Solé i Vidal Galicia. Entre tots van fundar un grup artístic que batejaren amb el nom de "Nou Ambient". Començaren a fer exposicions, no solament d'ells, sinó també d'altres, com una d'Isidre Nonell que van muntar a les Galeries Dalmau, el mes de febrer de l'any 1922, quan feia onze anys de la mort d'aquest gran pintor català. També editaren una revista d'art, anomenada també *Nou Ambient*.

Com que algun diari de Madrid ja li havia publicat algun dibuix, un dia ell i el seu amic escultor Àngel Tarrac van decidir anar a la capital. Amb aquest motiu el número de gener de *L'Intransigent* publicava:

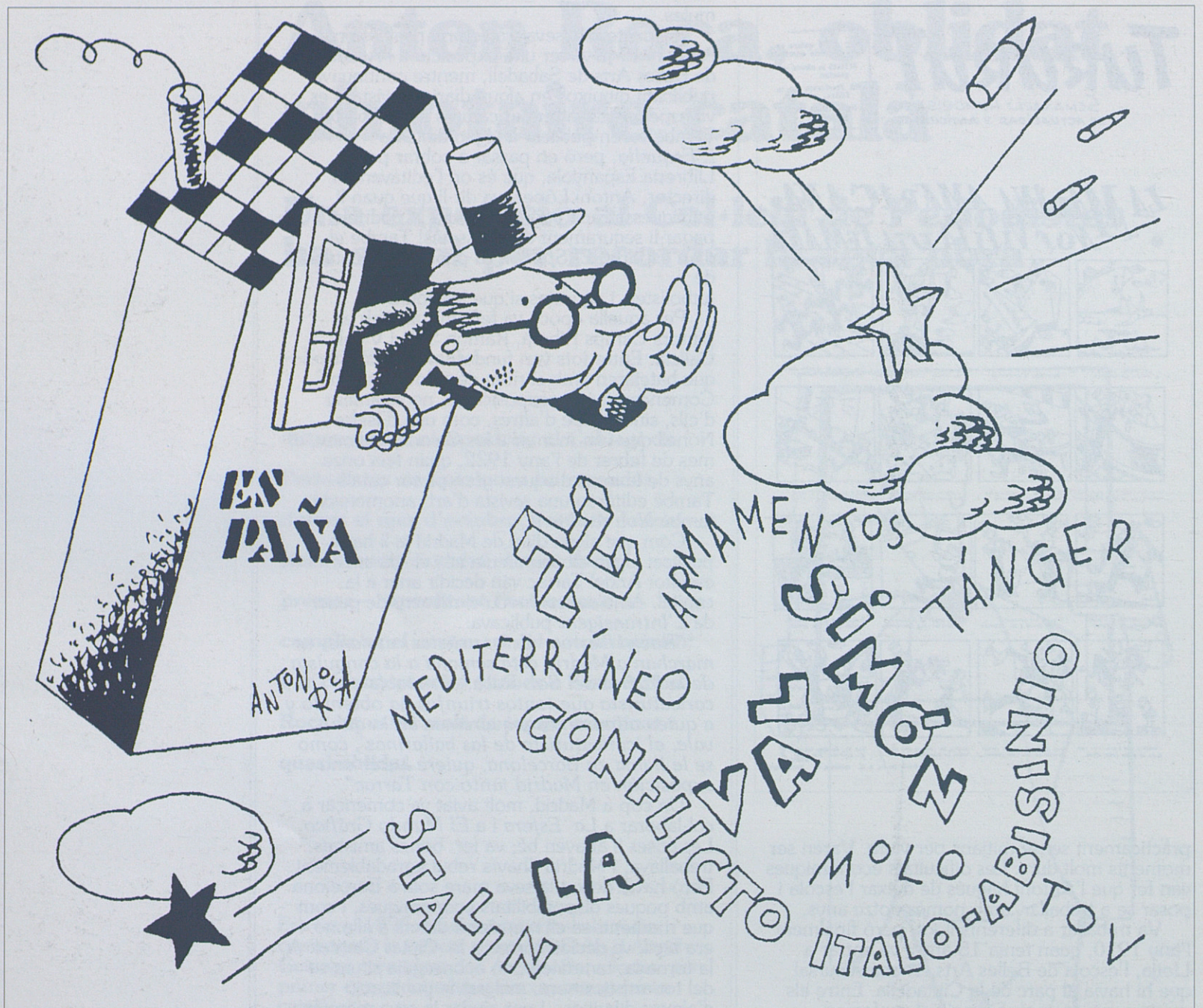
"Roca i Tarrac.- Estos artistas catalanes se marchan a Madrid esta semana a la conquista de la Puerta del Sol. Roca, el notable caricaturista que tantos triunfos ha obtenido y a quien admiramos y queremos en lo que vale, el 'caricaturista de las bailarinas', como se le llama en Barcelona, quiere hacer una exposición en Madrid junto con Tarrac".

Un cop a Madrid, molt aviat va començar a col·laborar a *La Esfera* i a *El Mundo Gráfico*. Les coses li anaven bé; va fer bones amistats, treballava, i Madrid l'havia rebut agradablement. Però havia deixat la seva mare sola a Barcelona amb poques disponibilitats econòmiques, i com que mantenir-se ell i enviar-li diners a ella no era fàcil, va decidir tornar a la Ciutat Comtal. A la tornada, tanmateix, no aconseguia situar-se del tot artísticament, malgrat la publicació d'alguns dibuixos, i per ajudar la seva mare es va haver de posar a treballar de delineant a La Maquinista Terrestre y Marítima, fins arribar a situar-se novament.

Aviat, però, va començar a fer exposicions a la Sala Dalmau i a col·laborar a *El Mundo Deportivo* i a *La Publicidad dels Esports*. També va fer una exposició com a pintor a la Sala Antonietti del carrer Banys Nous, junt amb Camps, Olivé i Torruella, i on igualment hi havia obres d'Isidre Nonell. Va començar a guanyar-se molt bé la vida; gairebé no donava l'abast per fer tot el que se li presentava. Seguint la seva escalada també com a caricaturista esportiu, l'any 1924 va començar a col·laborar a *Xut*, *La Vanguardia* i *Juventut Catalana* i va obtenir el carnet del Sindicato de Periodistas Deportivos, com a redactor

—És autor de la cèlebre rajola de ceràmica amb un burro dibuixat i una cua pretesament meteorològica—

d'Esport Català, periòdic en què va continuar com a redactor fins l'any 1927. A més de dibuixar també continuava pintant, i el 1926 va fer una exposició de pintures a l'Ateneu Enciclopèdic. En aquest temps col·laborava a *La Nau* i a *Deportes*.

A més de la vessant artística d'Antoni Roca, també cal parlar de la seva vida en general. L'any 1928 es va casar amb una noia que vivia a Sant Feliu de Guíxols, Josefina Gual Darrac, que va conèixer a través d'una relació epistolar. Era filla de Palamós, de mare francesa, i quan es varen conèixer ella ja tenia el títol de Magisteri, fet poc corrent en aquell temps per a una noia. Josefina també era òrfena de pare, però aquest,

en Martí Gual, home d'idees avançades, li havia fet estudiar una carrera. Al cap de poc d'escriure's l'Antoni va anar a fer-ne coneixença, s'agradaren i es van casar. De viatge de noces van anar a Lió, i a la tornada el matrimoni es va quedar amb les dues mares. Van viure tots quatre en un pis del carrer del Comerç, al número 46. En néixer el primer fill, però, el pis els quedà una mica petit i es van traslladar al carrer de València, número 396, prop de la Sagrada Família, on nasqué el segon fill.

A nivell artístic l'Antoni Roca cada cop era més conegut, i amb Guibernau es dedicà una temporada a la decoració de ceràmica, posant-hi

**—Durant els anys quaranta
va quedar marginat
professionalment per causes
polítiques —**

els seus ninots; van exposar les seves obres a l'Orfeó de Sants i posteriorment a la Sala Parés, el mateix any que va il·lustrar l'*Almanac de Catalunya*. Un any més tard començà a col·laborar a *El Poble*. L'any 1932 va fer una exposició a la Sala Syra, que en aquell temps estava al carrer de la Diputació, 265; participà al "Primer Saló d'Humoristes" a la Sala Emporium i exposà a la Foire Internationale de Lyon.

L'any 1934 participà en el "Segon Saló d'Humoristes", a la Sala Syra, i aquest mateix any va començar la seva col·laboració en el diari *Las Noticias*, on publicaria un dibuix diari fins al 1936. L'any 1935 féu una exposició individual a la Sala Gaspar i l'any següent una altra a la mateixa sala amb el Grup N.I.P.U. —que ell mateix havia ajudat a crear—, format pels dibuixants Cornet, Calsina, Opisso, Roca, Quelus, Prat, Castanys, Mallol i Xirinius, que feren tres o quatre exposicions més a la Sala Gaspar, amb tant d'èxit que s'hi formaven cues.

Durant la guerra civil en Roca va fer poques col·laboracions als diaris, però sí en algunes revistes, entre elles *Estel*. També col·laborà en una que editava Ràdio Barcelona, fent-hi caricatures del locutor Josep Torres, *Toreski*, ventríloc que s'havia fet molt popular amb el ninot "Miliu". També va obtenir una plaça de professor de dibuix en una escola de la Generalitat de Catalunya.

En finalitzar la Guerra Civil l'Antoni Roca ho va passar molt malament, perquè, malgrat el seu tarannà tranquil i tot i no haver-se significat mai políticament, fou depurat. Com que no havia fet res no varen imposar-li cap pena, però mai no va constar com a "adicto al Régimen"; per aquest motiu va ser marginat i la seva vida artística pràcticament es va acabar.

De tota manera, amb els anys els ànims es varen calmar i, encara que sense cap llibertat, hi havia una certa tolerància. Així, es va constituir una "penya" a casa d'en Valentí Castanys, on es reunien alguns artistes: Junceda, Prat, Mallol, Moreno, Solé Boyls i també en Roca. Els components d'aquesta "penya" organitzaren exposicions d'humoristes, a la Sala Pinacoteca i en algun altre lloc. Tanmateix, no va ser fins al 1942 que en Roca es va atrevir a fer una exposició individual, però no a Barcelona, sinó a Saragossa, a la Sala Libros. Després va continuar participant en altres col·lectives d'humoristes, a la Sala Arte, a l'Ateneu de Sant Just Desvern, al Centre Excursionista de Sarrià, a l'ajuntament de Centelles, etc.

L'any 1944 va ser entrevistat a Radio Lérida, i finalment va fer una exposició individual a l'ajuntament de Centelles, una de col·lectiva a la Casa de Cultura de La Caixa a Igualada i una altra del grup Castanys a La Pinacoteca. No va ser fins al 1946 que pogué exposar ell tot sol a Barcelona, a l'Institut del Teatre. L'exposició, titulada "60 personajes de teatro", va ser adquirida tota per una mateixa persona, que sembla que després la va deixar al Museu del Teatre. Posteriorment, el 1947, hi hagué més col·lectives d'humoristes, a La

Pinacoteca i a Comercial Radio de Berga. El 1949 va tornar a fer una exposició individual a Barcelona, a la Sala Parés, i poc després una altra a la Sala Vaireda, totes dues amb molt d'èxit de crítica. A partir d'aquest moment a poc a poc les coses començaren a millorar per a en Roca: exposicions individuals a la Sala de Cultura de Reus, al Casino de Tarragona, al Museu de Granollers, a l'Orfeó Gracienc i al Casino de Ripoll.

La seva activitat periodística la va poder reprendre l'any 1948. Començà les seves col·laboracions, que durarien fins al 1965, a *Vida Deportiva*, on tenia cura d'una secció que es deia "La Farola de Canaletes"; hi feia dibuixos, caricatures de futbolistes i un recull d'anècdotes. També col·laborà a *Dicen*, *El Once*, *Destino*, *Gerundin* i *Tururut*, entre altres publicacions.

No deixà mai la ceràmica, i també il·lustrà molts llibres. L'última exposició de dibuixos la va fer el dia 7 de gener de 1971, a la Sala Rovira. El 1973, en el decurs d'un sopar d'homenatge, li van fer entrega d'una medalla de la Rebotiga de Pitarra. Val a dir que l'homenatge el tenia ben merescut, i que li va fer il·lusió veure que encara es recordaven d'ell, però el va afectar una mica. "Si et fan un homenatge", va dir, "malament: és que ja s'acosta el final..."

Malgrat aquest vaticini, encara visqué uns anys més. Va morir a primers de març de 1977, havent dibuixat tota la seva vida i pràcticament fins al darrer moment, malgrat la malaltia que li afectà la vista en els seus darrers anys.

L'any 1984 se li va fer una exposició pòstuma en el centenari del Circol de Sant Lluc, ja que n'havia estat soci durant molt de temps. ●

—Als anys cinquanta va col·laborar molt a la premsa esportiva de Barcelona: Vida Deportiva, Dicen, El Once... —